

Závěrečná restaurátorská zpráva:
„Obnovu památného kříže ze zaniklého hřbitova
při Benešovské ulici v Divišově“

Popis díla:

Materiál:

Kamenná architektura: blanická ortorula (metamorfovaná hornina)

Kovový kříž: litina

Rozměry:

Výška díla celkem: cca 293 cm

Kamenná architektura: půdorys cca 56,5 x 42 cm
výška cca 101 cm

Litinový kříž: výška: 192 cm
nápisová deska: 28 x 22 cm

Datace: 1888

Popis dochovaného stavu - před obnovou:

Litinový kříž na kamenném podstavci byl původně umístěn ve středu hřbitova, který se nacházel v Benešovské ulici v Divišově. Po zrušení tohoto hřbitova byl kříž převezen na nový hřbitov v Divišově tzv. „Na Chmelnicích“. Zde se nachází i nyní. Vzhledem k tomu, že kříž je již poslední památkou na zaniklý hřbitov, kde bylo pohřbeno více než 5000 lidí, je jeho nynější umístění a stav nedůstojný. Kříž se nachází v zadní části hřbitova u zdi. Jeho kamenná architektura je z cca 66% zavalena hlinou, která je zřejmě navážkou. Tento fakt byl potvrzen ručním okopáním kamenné architektury. Tento stav byl posuzován s historickými fotkami a texty, které shromáždil p. Dalibor Míka. V horní části architektury můžeme pozorovat vysekaný letopočet 1888.

Povrch litinového kříže je opatřen černou matnou barvou. Tato barva se zejména v zadní části začíná loupat a dochází zde ke korozi kříže. Ve spodní části kříže je osazena litinová nápisová destička. Ta je opatřena více vrstvami již dožilých nátěrů. Na některých místech lze pozorovat počínající korozi. Na destičce jsou dochovány pouze zbytky nápisu POKOJ VÁM. V horní části chybí část okrajového zdobení. V horní třetině kříže můžeme pozorovat otvor, který sloužil k uchycení litinového Krista. Tento Kristus se bohužel nedochoval, je zřejmý pouze na historických fotkách. Viditelná část kamenné architektury je napadnuta biologicky – zejména řasy a lišejníky. Dále je povrch znečištěn černou exalační krustou. Samotný povrch je znečištěn také stékající rží z kovového kříže. V horní části je kamenná architektura prasklá, nejpravděpodobněji v důsledku rozpínání korodujících železných klínů užitých při osazení litinového kříže. Na některých místech se kámen drolí a vykazuje sníženou pevnost. Podstavec pod zemí bude pravděpodobně poškozen z větší části.

Popis provedených prací:

Nejprve byl demontován litinový kříž z kamenného podstavce. Kamenný podstavec byl obkopán a poté byl vyjmut ze země a odvezen do dílny restaurátora. Kamenný podstavec byl čištěn chemickou cestou od žčernalé krusty, cementových přetěrů, rezavých skvrn a dalšího znečištění. Dále byl kamenný povrch dočišťován pískováním a mechanicky pomocí kartáčů a oplachu vody. Kamenný podstavec byl bohužel značně staticky narušen četnými prasklinami. Tyto praskliny byly zajištěny pomocí epoxidové pryskyřice a nerezových armatur. Trhliny v

kameni a některá rušivá chybějící místa byly vytmeleny minerálním tmelem. Rovněž byl vytmelen původní otvor pro osazení litinového kříže, protože nebylo možné uvažovat o zpětném osazení kříže kvůli špatnému dochovanému stavu. Rušivá a nově doplněná místa na kameni byla barevně retušována. Letopočet na podstavci byl barevně zvýrazněn.

Litinový kříž byl čištěn pískováním, povrch byl dále pozinkován a opatřen systémem nátěrů Alkyton - kovářskou barvou.

Bylo vybráno nové místo pro osazení díla - u vnější hřbitovní zdi v zadní části současného hřbitova. Zde byl vybudován betonový základ a na něj byla nejprve osazena nová žulová deska a dále kamenný podstavec. Litinový kříž byl osazen způsobem, aby staticky nenarušoval již poškozený kamenný podstavec. Byl také ukotven pomocí 2 nerezových závit. tyčí do hřbitovní zdi. Na kříž byla osazena také původní litinová destička s nápisem POKOJ VÁM.

Na závěr byl kamenný podstavec ošetřen hydrofobně - ochrana proti nepříznivým vlivům srážkové vody.

V Divišově 23.10. 2023

Vypracoval BcA. Petr Záruba
MgA. Šárka Zárubová